లలిత

శ్రీమతి ద్రోణంరాజు సీతాదేవిగారు

ఆదివారము సాయంత్రము నాలుగు గంటలవేళ చంద్రశేఖరరావు పేపరు చదువుతూ ఈజీ చైర్ మీద పడుకున్నాడు. "నాన్నగారూ, కాఫీఫలహారము తీసుకువచ్చినాను. పుచ్చుకోండి, చల్లారిపోతుం" దని లలిత కాఫీఫలహారములను అక్కడపెట్టి లోపలికి వెళ్లింది.

శ్రీమతి ద్రోణంరాజు సీతాదేవిగారు

"ఏమండీ లలితకి పదమూడవ యేడుకూడా వెళ్లి వస్తోంది. నేనిదివరకు రెండేళ్ళనుంచి పోరుతున్నా. మీకేమీ నాటకం లేదు. కచేరీపను లున్నవని కొన్నాళ్లు, కోర్టులో దావాపను లున్నవని కొన్నాళ్లు కాలయాపన చేస్తూవున్నారు. ఈమాఘమాసములోనైనా పెళ్లి చెయ్యకపోతే మనము నలుగురులోను తలయెత్తి తిరుగలేము" అన్నది అంతట్లో లోపలనుంచి వచ్చిన సుందరమ్మ.

"అవును నేను ఆలోచిస్తూనే వున్నాను మరి. ఇదివరలో మనమాలోచించినసంబంధాలు భూవసతి లేకపోవడము, పిల్లవాడికి చదువులేకపోవడము, ఇవన్నీ వుంటే అబ్బాయి కురూపి అవడము తటస్థపడుతూవుంది. మన యిందిరకు వచ్చినసంబంధములాటిదే వెతికి, మూడువేలైనాసరే కట్నం పెట్టి, లలితకి అనుకూలమైన వరుని తేవాలి. లలిత రూపవతి. ఇంగ్లీషుకూడా బాగా చదువుకుంది. దానికినచ్చిన వరుణ్ణి చెయ్యాలి. నాకు వారంరోజులైనా సెలవివ్వడు. ఊపిరి తీసుకోటానికైనా తీరుబడిలేదు."

"నిజమే, యేంచెయ్యను మరి. మా పినతల్లి కొడుకు శేషగిరిరావు నాలుగునెలలు ప్రివిలేజీ లీవు తీసుకొని కాళీగా యింటిదగ్గర కూరుచున్నాడు. ఆతని స్నేహితులు గొప్పగొప్పవాళ్లు చాలామంది వున్నారట. ఈ సంబంధము విషయములో అతనిని సహాయము చెయ్యమంటే బాగుండును."

"అవునే, సమయానికి మా బాగాజ్ఞాపకముచేసేవు. నేనామాటే మరచిపోయినాను." అంటూంటే ఇంతట్లో ఖద్దరుపంచె కట్టుకొని తువాలు మీదవేసుకొని శేషగిరిరావు లోపలికొచ్చాడు.

"ఓహో! బావగారా, వెయ్యేళ్లు. నేనూ, మీ చెల్లెలూ యిప్పుడే మీమాటనుకుంటున్నాము. ఈ కుర్చీమీద దయచెయ్యండి." అన్నాడు చంద్రశేఖరరావు.

"అన్నయ్యా, వారంరోజులనుంచి యెక్కడా కనబడటంలేదే! పిల్లలంతా కులాసాగా వున్నారా? ఒకమాటు ఎద్దామంటే వకవూరు ప్రయాణమైనట్టు రావాలి. మీరు యీవూరువచ్చి ౧౫ రోజులైనా ఒక్కమాటు మీయింటికి రాలేకపోయేను. పాపము వదిన యేలాగో తీరుబడి చేసుకుని వచ్చింది."

"అవునమ్మా చాలామారమే. వారంరోజులనుంచి శ్రీనివాసానికి జ్వరం వస్తోంది. నిన్ననే పథ్యంపెట్టేము. నాకూ అందుచేత రావడానికి వీలులేకపోయినది. మాటల సందడిని మరచిపోయేను. నీమాటే అనుకుంటున్నామని అన్నారేమిటి బావగారూ?"

"ఏమీ లేదు. లలితకి ౧౩ యేళ్లు వెడతాయి. సంబంధాలు వెతకడానికి నాకెక్కడ తీరుబడిలేదు. మీరు సెలవుమీద తీరుబడిగా కూర్చున్నారు. ఈ వుపకారం మాకు చెయ్యాలి. తగిన సంబంధమేదోచూచి యీయేడు పెళ్లిచెయ్యక తప్పదు. ఈభారమంతా మీదే."

"అయ్యో! యీపాటిదానికే నన్నింత ప్రాధేయ పడాలా, బావగారూ; నాచేతనైనంతవరకు నే నీ ప్రయత్నం చేస్తాను. రేపటిరోజున నేను శిస్తులువసూలు చేసుకోటానికి అమలాపురంవెళ్లాలి. ఆప్రాంతాల్లో ధని కులు నాకు తెలిసినవాళ్లు కొంతమంది వున్నారు. ఏదో మంచిగౌరవమైన సంబంధం చూచుకొనిమరీ వస్తాను."

"అన్నయ్యా! లలితఅందానికి తగ్గ పెండ్లికొడుకు ను చూడాలిసుమీ, నీ పిల్ల ఒకటీ నాపిల్ల ఒకటీ అను కోకు. ఈభారమంతా నీమీదే వదిలేశాము."

"అమ్మాయీ, నాకింతగా చెప్పాలా? మన లలి తకి తగినవరుని వెతగటం పూచీ నాది. బావగారూ, సెలవు. రేపుదయం పడవకిబైలుదేరుతాను. వారంరోజు ల్లో తిరిగివస్తాను. అమ్మాయీ, వెడతాను."

"మంచిది."

* * *

చంద్రశేఖర్రావు రెవిన్యూ ఇన్స్పెక్టరు పనిలో వున్నాడు. గౌరవమైన కుటుంబములోనివాడు. వారికి సాలుకి ౨౦౦౦ రూపాయిలు రాబడిగల భూవసతి. పెద్ద నాలుగిళ్ళ భవంతి. ఇంటిచుట్టుతోటలో ఫలవృక్షము లును, గులాబీ, సంపెంగ మొదలైన పువ్వులచెట్లును నిండి యున్నవి. ముగ్గురు కూతుళ్లు ఇద్దరు కొమాళ్లు. పెద్దకు మార్తె యిందిరకు పెళ్లియయి కాపరానికి వెళ్లింది. రెం డవకూతురు లలితకు వివాహవిషయమై రెండు సంవత్సరాల నుంచి ప్రయత్నం చేస్తూన్నారు గాని ఒకటీ అనుకూల మైంది దొరక లేదు.

ఒకనాటి సాయంకాలము శారద, శ్రీనివాసం, మరి కొందరు పిల్లలూ ఆడుకుంటూ శేషగిర్రావు గుమ్మంలోకి రాగానే "అమ్మా, అమ్మా, మామ వచ్చా" డని పరుగెత్తికొనిపోయి లోపలవున్న తల్లితో చెప్పేరు. సుందరమ్మ మిక్కిలి ఆత్రముతో చావడిలోకి వచ్చి,

"అన్నయ్యా, యెప్పుడు వచ్చినావు, వెళ్లిన పని యేమైంది?" అంది.

"ఏమిటమ్మా, ఇదేమి కూరగాయల బేరమా యేమిటి బజారెళ్లి కొనుక్కురాటానికి? మంచీ చెడ్డా కాస్త ఆలోచించాలా? అమలాపురంలో బుర్రా కామే శ్వర్రావుగారి అబ్బాయి వున్నాడుగాని చదువుబొత్తిగా తక్కువ. మోడేకుర్రులో చేబ్రోలువారి సంబంధము ఒక టుంది. అన్నివిధాలా బాగుంది కాని, లలితకి ఈడుకి తగడు. మల్యాలవారిఅబ్బాయి వున్నాడు; సాలీనా ౫౦౧ రూపాయిలు వస్తాయి, బి. ఏ. ప్యాసయి, యల్. టి. చదువుతున్నాడు. ముప్పదియే ళ్లున్నాయి. తల్లీ, తండ్రీ లేరు. ఇంట్లో మరెవ్వరూ దక్షులేరు. ఈమూడుసమం ధాలూకూడా నాకేమీ నచ్చ లేదు. విశాఖపట్టణంలో ౨, 3 మంచిసంబంధాలున్నాయని నాస్నేహితుడొకడు నిన్న పడవలో కనబడి చెప్పాడు. అవికూడా ఆలోచి ద్దాము. నేను యింటికి వెడతాను. మరిబావగారు యింకా యింటికిరాలేదు కాబోలు! ఈసంగతులు ఆయనతో చెప్పు" అని వెళ్లాడు.

* * *

"ఏమే? శేషగిర్రావు, బెజవాడ వుద్యోగంలో కెళ్లి ఆరుమాసాలయింది. అక్కడెవరన్నా పెళ్లి కొడుకులుంటే వాకబుచేస్తానని చెప్పాడు. అక్కడా యేవీకుదరలే దనుకుంటాను. ఆతనికి బెజవాడనుంచి విశా ఖపట్నం ట్రాన్సుఫరు అయిందని మొన్న వెంకోబరావు చెప్పాడు. ఆవూళ్లో యేవో సంబంధాలున్నాయని యిది వరలో మనము అనుకున్నాంగాదూ? శేషగిర్రావు పేర విశాఖపట్నం ఈవాళ ఒకవుత్తరం వ్రాస్తాను."

"ఏం రాస్తారో, మీరురాయటం, అతను తిరగటం సరిపోతూందిగాని, యేమీలాభం లేదు. పెళ్లికొడుకు బాగులేడనీ, ఆస్తితక్కువనీ, యేవోవంకలుపెట్టి వచ్చిన సంబంధాలన్నీ మించబెట్టారు గదా! పైకి చెప్పుకుంటే సిగ్గు. దానికి కార్తీకమాసానికి ౧౮ వెళ్లి ౧౯ యేడు వస్తుంది. ఏమీ పాలుపోవడం లేదు."

"ఏంచేస్తాము మరీ? అనువైన సంబంధము దొరక్క పోతే, ఏదారేపోయేవాడికో కట్టబెడితే, దానికి వాడి మీద యిష్టంలేకపోతే, బతికినన్నాళ్లూ మన జీవానికి వుసూరుమని యేడుస్తూంటుంది. అది రజస్వలైతే అవు తుంది. మంచివరుడు దొరికేవరకూ నేను చెయ్యదలచుకో లేదు."

ఇంతలో టపాబంట్రోతు కవరొకటి యిచ్చి వెళ్లాడు. చంద్రశేఖర్రావు తొందరతో విప్పిచదివాడు.

విశాఖపట్నం, మహారాణీపేట
౯-౧౦-౨౪

మహారాజశ్రీ బావగారి సన్నిధికి. నేను ఈవూరు వచ్చి ౧౦ రోజులైనది. ఈవూళ్లో దుగ్గిరాల ఉమామహేశ్వరరావుగారి కొమారుడు బి. ఏ. చదువుచున్నాడు. సమస్తవిధముల వారి కేలోటు లేదు. మన లలితకు అనుకూలవరుడుగా నున్నాడు. ఈసంబంధము స్థిరపరచవలెనని యున్నది. రేపటి వుదయము నే నక్కడికి వస్తూవున్నాను. అన్నిసంగతులు విశదంగా మాట్లాడవచ్చును.

ఇట్లు: విధేయుడు,
సో. శేషగిర్రావు,

ఆరాత్రి తెల్లవారింది. "టైము యెంతైంది. మేలు వేళయిందా" అని అందరూ అనుకుంటూ వుండగా, గుమ్మంలో బండి ఆగింది. "వచ్చాడు, వచ్చాడు, మామ" అని పిల్లలు కేకలేయడం మొదలుపెట్టారు. తండ్రి ఆ మాటలు విని నీళ్లు పోసుకొని తుడుచుకొంటూనే చావట్లోకి వచ్చి "దయచేయండి బావగారూ, అంతా క్షేమమా" అన్నాడు.

"ఆ తమదయవల్ల అంతా బాగావున్నాము."

"అన్నయ్యా, మడి గట్టుకో; పాపము! నిన్న యెప్పుడు భోంచేసివచ్చావో, సావుకాశంగా ఆనక మాట్లాడుకోవచ్చు" నన్నది సుందరమ్మ.

"ఔను, స్నానంచెయ్యండి బావగారూ!"

"అలాగే."

అంతా మడికట్టుగుని భోజనాలుచేసి తాంబూలంవేసుగుంటూ చావిట్లో కూచున్నారు.

"భావగారూ! ఈ ఆశ్వీజ బహుళ తదియరాత్రి 9 గంటలకు వకమూహుర్త ముందిట. అది తప్పితే మళ్లీ చైత్రమాసుదాకా వీల్లేదట. అబ్బాయి దసరాశెలవులు ఆఖరవగానే చదువుకి తిరిగీ చెన్నపట్నం వెళ్లిపోతాడు. రేమంటారు?"

"అయితే బావా, వాళ్లస్థితిగతులేమిటో తీరా చెప్పావుగావు."

"ఉమామహేశ్వర్రావుగారి కొక్కడేకొడుకు. సాలుకు 1500 రూపాయలు రాబడిగలభూములున్నాయి. ఒక యిల్లుంది. పిల్లవాడు బి. ఏ. చదువుచున్నాడు. వాళ్లు మంచి సాంప్రదాయం కలవాళ్లని చాలామంది చెప్పారు."

"అన్నయ్యా? పెళ్లికొడుకు అందంగా వుంటాడా!"

"ఆ, అందాని కేక్కడికీ, సూటు, బూటు, క్రాపు వుంటే అందమా; లేకపోతే లేదా? పరువు, మర్యాద ఆలోచించాలి కాని? నామట్టుకు బాగానే వున్నాడు; తెలివితేటలు కలవాడు."

"ఔనండీ బావగారూ, మీరన్నది నిజమే; ఈ సబంధం బాగానేవుంది. అయితే కట్నంమాటేమిటి?

"లాంఛనాలు 500 రూపాయలు పెడితే కట్నము 1500 రూపాయలు. లేకపోతే 2000 పొయ్యడమే మామూలయిపోయిందిగానూ."

"సరే. ఈ తదియముహుర్తానికే అయేటట్లు ఆరేంజమెంటు చెయ్యండి."

"అలాగే; మీప్రయత్నాలు మీరు చెయ్యండి. నేను వెళ్లాలి. ఈవాళ ఆదివారం గనుక నాకు రావటానికి వీలయింది. సాయంకాలం ప్యాసెంజెరులో వెడతాను."

రాత్రి శేషగిర్రావు విశాఖపట్టణం వెళ్లాడు.

*　*　*　*

"ముహూర్తం ఈవాళకి 9 రోజులుంది. ఏమే? మనసుబ్బాయమ్మకీ, రమణమ్మకీ కబురుపంపి మనవాళ్లను నలుగురినీ పిలిచి, అప్పడాలు, అటుగులు, ఒడియాలు మొదలైన మడిపనులన్నీ చేయించు. పప్పులు, ఉప్పులు యింట్లో చేయించడానికి వ్యవధిలేదు. పచ్చిపప్పులు బజారులో తెప్పిద్దాము. ఒరే, వెంకన్నా! ఇలారా, మన లలితమ్మకి పెండ్లి వారంరోజులుంది. పందిళ్లుపాకలు

వేయించాలి. సుబ్బయ్యనీ, రామయ్యనీ పిల్చుగొచ్చి యెల్లుండికి ఆపనులన్నీ చేయించాలి."

"చిత్తం బాబూ, యేవూరండి అబ్బాయిగారిది?"

"విశాఖపట్నంరా ?"

"బాగుంది బాబూ. వీథులో పందిరి స్తంభాలకి మనతోటలోని గెలలతోవున్న అరటిచెట్లు కట్టిస్తాను బాబూ."

"కట్టించు, ఎలావుండాలనుకొన్నావు, సీతాకళ్యాణమండపంలాగుండాలి. ఇవుగో ఈఐదురూపాయలు. రంగులకాగితాలు తెప్పించి బుట్టలు మొదలైనవి పందిరిలో కట్టించు."

"చిత్తం బాబూ, సెలవు."

* * * *

గోదావరిదగ్గరకు స్నానానికి వచ్చిన ఆడవాళ్లలో కావేరమ్మ "ఏమమ్మా కిష్టమ్మా? వింజమూరి వారి లలితకి పెళ్లిట. యెప్పుడూ ?"

"నువ్వెరగవా యేమిటే? అప్పుడే పందిళ్లూ పాకలూ అన్నీ వేశారు. చుట్టాలుకూడా చాలామంది ఈవాళవొచ్చారు. ఎల్లుండి పెళ్లి. రేపు పెళ్లికూతుర్ని చేస్తారు."

"పెళ్లికొడుకు ఏవూరు ?"

"విశాఖపట్నంట. వాళ్లింటిపేరు దుగ్గిరాలవారుట; భావరాజువారింట్లో విడిది."

"దుగ్గిరాల ఉమామహేశ్వరావధానులుగారా? సరి; మొన్న మావేనగోడలిపెళ్లికి పురోహితుడే ఆయన. ఇదేమిటమ్మా! యిన్నాళ్లు పెంచి యిలాటి సంబంధమువెతిగారూ? పదిహేనేళ్లూ కుందంలాగపిల్లని పెంచి అవధాన్లకొడుకిస్తున్నారా? గొప్పవాళ్లేపనిచేసినా బాగానే వుంటుంది."

"సుబ్బమ్మా, నీకెందుకమ్మా, ఇచ్చేవాళ్లూ చేసుకునేవాళ్లు వుండగానూ, అవుధాన్లు అవుధాన్లు అంచున్నావు, అవుధాన్లు బ్రాహ్మడు గాడా యేమిషి?"

"ఊరుకోండమ్మా, కిష్టమ్మా, అవధాన్లంటే బ్రహ్మావధానులుగారి భార్యకి కోపం వచ్చింది. మన కెందుకీ అనవసరమైన ప్రసంగాలూ? మాటలతో పొద్దెక్కిపోతూంది. మాఅబ్బాయికి కాలేజీవేళకి పదిగంటలకు వంట కావాలి నేను వెళుతున్నాను."

"నీకేనా? నాకుమాత్రము మావారి కచేరీవేళకి వంటకావద్దూ, నేనూ వెళుతున్నాను."

అని బిందెలు బుజానబెట్టి నడ్డిని చెయ్యిపెట్టుగుని ఎవరితోవని వారు వెళ్లారు.

* * * *

చుట్టాలంతా గలగల్లాడుతూ యింటినిండావున్నారు, లలితని ఆవేళ పెళ్లికూతుర్ని చేశారు. సాయంత్రం పేరంటాళ్లంతావచ్చి మంగళహారతు లిచ్చారు. "రాత్రి 7 గంటలకి మేయిల్లో మొగపెళ్లివారంతా దిగుతారు. పెండ్లివారిని యెదురుసన్నాహం చేయడానికి తోటలోకి వెళ్లాలి. దబ్బున అంతా జడలువేసుగుని, చీరలుకట్టుగొండర్రా?" అని సుందరమ్మకెల్లి అన్నపూర్ణమ్మ కేకలేస్తూంది.

"లైట్లు యింకా రాలేదేమిరా వెంకన్నా?" అన్నాడు పంతులు.

"వచ్చాయిబాబూ, నాలుగులైట్లు తీసుగొచ్చారు"

"మేళం వొచ్చిందా?"

"ఆ, అంతా సిద్ధంగావున్నారండి."

"మీరు బైలుదేరండి 6 గంటల 25 నిమిషాలైంది. త్వరగా రావాలి అన్నాడు" పురోహితుడు.

"రైలుదగ్గిరికి పెళ్లివారికి కారు పంపేరా, లేదా?" అన్నది సుందరమ్మ రవికతొడుక్కుంటూ.

"ఆ అన్నీ పంపేనే, 'చీరకట్టేటప్పటికి పట్నం మటు మణిగిం' దని నీ వింకా రవిక తొడగటంతోనే వున్నావు, చీరకట్టావూ? జడవేసుగోవాలా యిప్పుడు?"

"అన్నీ అయినాయి పదండి. నా ఆలస్యంలేదు. సుబ్బమ్మా, రంగమ్మా, అంతా రండి. మీ బావగారు కని పెట్టుగున్నారు."

ఆడవాళ్లూ, మొగాళ్లూ అంతా ముస్తాబయి వరపూజ చేసేటప్పుడు యివ్వవలసిన లాంఛనాలన్నీ పట్టించుకొని గ్యాసులైట్లతో గన్ సెట్ మేళంతో బైలుదేరి తోటలో బంగాళాలోకి వెళ్లారు. పెళ్లివారు పావుగంట క్రిందటనేవచ్చి అక్కడవున్నారు. అక్కడ చెయ్యవలసిన లాంఛనాలన్నీ జరిపి వరపూజచేసి తాంబూలాలు పుచ్చుగొని పెళ్లివారిని మేళంతో తీసుగొచ్చి విడిదిలో దింపారు. రాత్రి 9 గంటలైంది. అంతా భోజనాలుచేసి తాంబూలాలు వేసుగుంటూ ముచ్చటలు చెప్పుగుంటూ కూర్చున్నారు.

లలిత, ఆమె పింతల్లికూతురు కమల, మేడమీద ఒకగదిలో కూర్చొని తాంబూలం వేసుగుంటున్నారు. వారిద్దరూ చిన్నప్పటినుంచీ 8వ తరగతివరకూ ఒకబడిలో ఒకక్లాసులో చదివెడివారు. చుట్టరికమేగాక స్నేహమెక్కువ. లలితకంటె కమల ఒకసంవత్సరము పెద్ద. కమల 10 మాసములక్రిందటనే అత్తవారింటికి కాపురమునకు వెళ్లినది. అనంతపురములో ఆమెభర్త ప్లీడరు. కమల కాపురమునకు వెళ్లినతర్వాత లలితను చూడవచ్చుట ఇదియే మొదటిసారి.

"కమలా? యెన్నాళ్లయినదే నిన్ను చూచి? ప్రాణములేచి వచ్చినట్లుందే?"

"ఈమధ్య మీ బావగారికంట్లో జబ్బుచేయటంచేత నీవుత్తరములకు జవాబువ్రాయుటకైనా, నాకు తీరికలేకపోయింది. భగవదనుగ్రహమువల్ల నెలరోజులనుంచి కొంచెములేచి తిరుగుచున్నారు. నీవు నీభర్త పెండ్లిపీటలమీద కూర్చునియుండగా చూడవలెనని యభిలాషచే, పెండ్లి 5 రోజులుండి వచ్చెదనని మీబావగారిని కోరివచ్చితిని."

"అక్కా, ఎన్ని యిబ్బందులున్నా వీలుచేసుకొని అంతదూరము నుంచివచ్చుటకు నీకు నామీదగల ప్రేమకు నేనెంతయు కృతజ్ఞురాలను. అయితే, నీవు యిందాకా తోటలోకి వెళ్లావా? విశేషములేమిటి?"

"విశేషాలేమున్నాయి? నీవు యివివరలో పెండ్లికొడుకుని చూచావా?"

"లేదు. ఏమి అలా అంటున్నావు? బాగా లేడా యేమిటి?"

"ఎక్కడికీ బాగు? పేరయ్యశాస్త్రిలగారి కొడుకు వెంకటశాస్త్రిని చూచావా? మల్లయ్యశాస్త్రిగారింట్లో వేదాలునేర్చుగునేవాడు జ్ఞాపకముందా! అదే అచ్చు పెండ్లికొడుకు. అదిగాక వియ్యాలవారితోవచ్చిన వారిలో నొకరు వియ్యంకుణ్ణి అవధాన్లుగారూ అని పిల్చారు. అదేదో వైదికసంబంధములాగ కనబడుతూంది. అయినా యిప్పుడేమనుకుంటే యేమిలాభము?"

"లాభమో, గీభమో, ఈసంమంధము మా నెయ్యటమే. ఇది తప్పిపోయే సూత్రమేదో చూడాలి, యేమాలోచన చెపుతావు?"

"లలితా, అంతా సిద్ధమైనాక యింకా యేమాలోచన? ఇప్పుడీపెళ్లి మానివేస్తే నలుగురు పెద్దమనుష్యులలో నాన్నగారికి అవమానంకాదూ; నీమీద ఆయనకు కోపం రాదా?"

"కోపంమాట కేమిలే, ఆయనకి అవమానమా? అది నానెత్తినే పెట్టుగుంటానులే. ఆయనపట్టి అమాయకులు. ఆయనమాత్రం పెళ్లికొడుకుని యిదివరకు చూశారా యేమిటి?"

"అయితే మీ నాన్న కూడా యెలాస్థిరపరిచారు? ఈవాజె పెళ్లికొడుకెక్కడ సంభవించాడు? ఈసంమంధము వెతకినవారెవరు మరీ?"

"అక్కా, అమ్మ పింతల్లికొడుకు శేషగిరిరావు మామనెరగవూ! అతనే దేశాలన్నీ తిరిగి ఆఖరికి ఈ సంబంధము కుదిర్చాడు."

గట్టిచిక్కువచ్చింది యిప్పుడు. రాత్రి ఒంటిగంటయింది. లలితకి కంటిమీద కునుకులేదు. యేమీ పాలుపోవటంలేదు. ఈపెండ్లి తప్పిపోయే ఆలోచన చేస్తూంది. తెల్లవారింది. "తలంటుగుందు గాని లే అమ్మా లలితా" అని పిల్చింది అమ్మమ్మ.

"ఏమితలంటే? నావంట్లో యేమీ బాగులేదు. తలనొప్పిగావుంది. నేలేవలేను" అని కప్పుగని పడుకుంది

లలిత. "అలాఅంటే యెల్లాగేమరీ, సుందరమ్మా నీకూతురు తలంటు గోదుట. వంట్లో బాగు లేదని కప్పుకొని పడుకుంది." అని బిగ్గరగా కేక లేసింది. ఈమాటలు విని చావట్లోంచి తండ్రి లలితదగ్గరకువచ్చి, "అమ్మా లలితా? లేవవేమమ్మా?"

"యేమీ లేదండీ నాన్నగారూ, నావంట్లో బాగు లేదు."

"రాత్రి పదుండువరకు కులాసాగా తిరిగితివి గాదూ? నిజముగా నీవంట్లో సుస్తీగా ఉన్నదా, ఈ సంబంధములో యేదైనా లోటున్నదా? చెప్పు."

"యేలోటూ లేదుగాని నేను పెండ్లికొడుకుని చూడాలి"

తండ్రి యేమంటాడు? వాళ్ల కీవర్తమానం చెయ్యలేదు. ఆలోచిస్తూ గదిలోకూర్చున్నాడు. ఎనిమిది గంటలైంది. 10, 11,12 గంటలైంది. ఇంట్లో యెవరిమట్టుకు వారు యేమీతోచకుండా కూర్చున్నారు.

మొగపెళ్లి వారింట్లో అంతా చాలా హడావిడిలో వున్నారు. కాని 12 గంటలైనా, యింకా బుక్కోత్రము రాలేదు. వియ్యంకుడు వీధి అరుగుమీదకూచుని, "12 గంటలైంది. ఇంకా బుక్కోత్రము తేలేదేమి చెప్మా" అని ఆలోచనచేసిచేసి ఒంటిగంట విన్నాడు.

"ఇంక కూచుని ఆలోచిస్తే యేమీలాభంలేదు. నేనే స్వయంగావెళ్లి కనుక్కుంటా" నని చెప్పి పైనజరీ ఓణీ ఒకటి వేసుగొని వియ్యాలవారింటికివచ్చి "ఒంటిగంట అయింది. ఇంకా బుక్కోత్రము కావడి పంపకపోవుటకు కారణ మే"మని అడిగాడు. చంద్రశేఖరరావు మామగారు విశ్వేశ్వరరావుగారు వచ్చి, వియ్యంకుని కుర్చీమీదకూర్చుండజేసి, "అయ్యా, మరేమీ లేదుగాని తమ అబ్బాయిని మా అమ్మాయి (పెళ్లికూతురు) చూడాలని అంటూవున్నది. ఇందుచేతనే ఆలస్యానికి కారణమైనది. ఈసంగతి తమతో మనవిచెయ్యడానికి మాఅల్లుడు సిగ్గుపడుతున్నాడు. క్షమించాలి."అన్నాడు.

"ఇందులో తప్పేముంది లెండి? మా అబ్బాయి కుంటివాడా, గుడ్డివాడా? చదువురానిమూర్ఖుడా? నా కలాంటిభయ మేమీ లేదు. ఇప్పుడేవెళ్లి తీసుగొస్తాను" అని వెళ్లి పావుగంటలో పిలకజుట్టు, చెవులకిఅంటుజోళ్లు, కళ్లకి పెట్టిన కాటుక కనబడకుండా స్పెక్టకల్స్, కాళ్లకు పసుపుపారాణి కనబడకుండా స్టాకింగ్స్, బూట్సు, గ్లాస్గోమల్లుపంచ కట్టి, మెడ్రాసు హోఘారం తొడిగి, శేలం అంచుపట్టుకండువా పైనవేసుగొన్న పెళ్లికొడుకుతోనూ, మరికొందరు బంధువులతోనూ సిద్ధమయాడు వియ్యంకుడు. ఇంట్లో మొగాళ్ళూ వచ్చినవాళ్లూ అంతా కచేరీచావిట్లో కూచున్నారు. తలుపు వోరవాకిలిగావేసుకొని సందులోనుంచి చూస్తూంది లలిత. నల్లగావున్నాడు; తలమీద పిలకజుట్టు; స్పెక్టికల్సులోనుంచి కళ్లకి దిట్టంగా పెట్టిన కాటుక; చెవులకి అంటుజోళ్లు; మొహాని కెక్కడా కళాకాంతులు లేవు, నాజూకుతనము లేదు. మొద్దుస్వరూపములా గున్నాడు.

ఇంతలో గుమ్మముదగ్గిర కొచ్చి "లలితా, కం హియర్" అన్నాడు తాత. గ్లాస్గో పైటపావడగట్టి బెత్తెడుచేతులు, కంటెమెడ, గల విక్టోరియా పొల్లురవిక తొడిగి, చేతులకు రెండు బంగారుగాజులు, మెడలో ఒక నెక్ చైనుమాత్రమే కలిగి, పక్కపాపిడి, పిరుదుల నంటుచున్న సిల్కురిబ్బన్‌గల వాలుజడ, కాళ్లకు స్లిప్పర్లు వేసికొని యూరోపియన్ లేడీవలె, "ఎస్, గ్రాండ్ ఫాదర్, ఐయామ్ కమింగ్"అని చావిట్లోకివచ్చి నిలబడింది లలిత. పావుగంటసేపు చూసింది; ఎవరూ యేమీ మాట్లాడలేదు.

"ఈయనే పెళ్లికొడుకు. బాగా చూచుగో, మెడ్రాసులో బి. ఏ. సీనియర్ చదువుతున్నాడు. మాట్లాడవేమి లలితా" అన్నాడు మేనత్తమొగుడు.

"ఏమిటే, బి ఏ. చదువుచున్న మొహమేనా యిది? మెడ్రాసులోవుండీ తలమీద క్రాప్‌అయినా లేకుండా తల నున్నగా డెక్కించి వంగతోడిములాగ పిలకవుంచుగోటానికి యీ బి. ఏ. స్టూడెంటుకి సిగ్గులేకపోయిందా? అదిగాక తెలివితేటలున్న మొహంలాగ కనబట్టంలేదు. మీరు మీరు యేంమురిసి బెట్టుకున్నా సరేగాని, నాకుమాత్రం మీవరుడక్కరలేదు." అని చటాలున లోపలికి వెళ్లింది లలిత.

"ఆపిల్ల అలాఅంటూంటే మనమేంచెయ్యగలము? ఇదివరలో వరుని పిల్లకు చూపించకుండా వివాహము సెటిలు చెయ్యటం తప్పు మాది. క్షమార్పణ కోరుకొంటున్నా" నన్నాడు విశ్వేశ్వరరావు.

"క్షమార్పణమాటకేంగాని మేము పెళ్లి నిమిత్తం చేసుకొన్న సరంజామా, బంధుల రాకపోకల రైలుఖర్చులు అయిదువందలరూపాయలు వృథాగా మీవల్ల అయినాయి. వాటిమాట యేమంటారు?" అన్నాడు వియ్యంకుడు.

చంద్రశేఖరరావు గదిలోంచి వూడి యివతలికే రాలేదు. ఉమామహేశ్వరరావు లోపలికివెళ్లి అల్లుడితో ఈసంగతులన్నీ చెప్పి 500 రూపాయలు సంచి చావట్లోకి తీసుకొనివచ్చి నలుగురిలో కళ్లనీళ్లుకారుస్తూ వియ్యంకుడి చేతులో గుమ్మరించాడు. ఎవరిదోవని వారు వెళ్లారు. చంద్రశేఖరరావు చాలా సిగ్గుపడిపోయాడు. "భగవంతుడా! ఈ ఆడపిల్లల పెళ్లిళ్లనుగురించి ప్రాణాంతకంగా వుంది. నేను స్వయంగా చూచుకోక ఈపని వొకళ్లమీద పెట్టినందుకు తగినశాస్తి అయింది. చేసిన పనులన్నీ వృథాఅయినాయి. నావుద్యోగం పోతేపోయిందిగాని 4, 5, నెలలు శెలవుపెట్టి, నేనే స్వయంగావెళ్లి వెతకాలి. ఈలోపుగా శారదాబిల్లు ప్యాసైతే రజస్వలానంతరవివాహమని, నిషేధముకూడా వుండదు" అని నిశ్చయించుకున్నాడు.

౧. బద్దెకొమ్ముజుట్టు మళయాళీ

౨. ఆచార్ల అయ్యవార్లుగారు